

Editor: *Vasile Burlui*
Redactor: *Iulian Popescu*
Tehnoredactor: *Cornel Dulceanu*
Coperta: *Ionuț Broștianu*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VINEA, ION

Lunatecii / Ion Vinea ; pref. de Ileana Ioniță-Iancu. - Iași : Cartea Românească Educațional, 2019

2 vol.

ISBN 978-606-8982-81-6

Vol. 2. - 2019. - ISBN 978-606-8982-83-0

I. Ioniță-Iancu Ileana (pref.)

821.135.1

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional, Iași – 2019
Adresa: IAȘI, Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2 – 700124
www.ecredu.ro

ION VINEA

Lunatecii

II

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Capitolul 14*

...În vestibul dădu peste o damigeana pîntecoasă, se poticni pe întunec de coșuri mari de răchită, cusute la gură cu pînză de sac, și se repezi în hol cu un strigăt de bucurie:

– *Maman!*

Aretie Silion se arătă în pragul camerei din fund. Purta cu eleganță străvechea ei pufoaică de mătasă – halat veștejit și ros de vremi, ca o potecă de frunzeputrezite de toamnă: darul de nuntă al răposatului Gabriel. Înaintară unul spre celălalt, se îmbrățișară cu emoție. Niciodată nu mai fuseseră despărțiți atîta vreme. Se priviră îndelung. Nimic nu-l mișca mai mult pe Lucu decît acel chip sfielnic de fată pe care-l străvedea, ca într-un filigran, prin trăsăturile expresive și în privirile ușor întristate ale mamei sale. Era ca și cum ar fi auzit o melodie nostalgică și depărtată, cîntată cu stînga la pian, cînd acompaniamentul trece la mîna dreaptă. Arăta palidă și obosită.

– Cum a fost drumul, *maman*? Nu cumva ești bolnavă?

Aretie îl liniști cu un surîs. Nu. Nu a fost bolnavă. E bătrînețea și alt nimic. Lucu uită mereu că are o mamă bătrînă.

* Textul acestui volum reprezintă versiunea definitivă a manuscrisului elaborat de scriitor în decursul a mai mulți ani. Moartea prematură a împiedicat scriitorul să dea un titlu fiecărui capitol, ca în volumul I.

– Ești minunată, *maman*. Nu-ți da nimeni vârsta. Sînt ca un frate mai mare pe lîngă tine.

– Ba chiar ca un tată! De ce nu spui tot?

Lucu nu luă în seamă întreruperea.

– Spune, *maman*, ai venit de mult?! Trebuie să-ți fie foame. Ți-a fost urît singură, desigur.

Încă o dată, cu același surîs placid pe care-l opunea veșnic împrejurărilor, Aretie își liniști fiul. Da, au trecut vreo cinci ore de cînd sosise, dar și-a folosit bine timpul. A făcut un duș, s-a îmbrăcat mai comod, a mîncat ceva, dar nu de la frigider, ci din proviziile aduse de ea de la țară. A luat apoi din bibliotecă o carte de Somerset Maugham, niște nuvele „adorabile”, și era gata să ațipească, dar i-a auzit glasul. Iar acum e rîndul ei, al Aretiei, să întrebe. Își da seama că are foarte puțin de întregat, cu toate că el are multe de povestit. Foarte multe lucruri, și încurcate.

– Să lăsăm pe mîine, *maman*, e tîrziu... am să mă spovedesc mîine. Sper să fîm multă vreme împreună de rîndul ăsta, adăugă Lucu, însoțind-o în salonaș.

Se opriră lîngă o masă rotundă de tisă, dar rămăseră în picioare.

– Să fie însă o spovedanie, și nu o pledoarie, insinuă cu același zîmbet Aretie.

– Las’ pe mine, *maman*. Nici nu știi ce bine mă simt de cînd ai venit. Am să dorm ca într-un cărucior sau ca într-un leagăn. N-am să mai visez urît la noapte.

Aretie îl privi cu înțeles.

– N-ai să mai iei femeile în serios, *mon fils*. Dar nici n-ai să-ți mai bați joc de ele.

– N-ai ghicit, *maman*. Nu mi-am bătut joc de nimeni pe lume. Niciodată.

Părea convins de ceea ce spune. Aretie clătină din cap:

– Sînt aliată cu tine, nu cu ele. Am să te ajut.

Ridicase o mînă, cu palma întinsă în aer, ca o paletă care oprea din calea lor, abătîndu-le, desfășurările fatalității.

– *T’en fais pas!*¹ Am venit! Noapte bună, bietul meu copil.

Și Aretie se retrase spre camera din fund, hărăzită ei cînd venea de la vie.

A doua zi, luau masa împreună la Esplanade. Lucu era mîndru de mama sa, de aceea o condusesese în localul în care-l cunoștea mai toată lumea. Prinseseră boxa din vitrină, cu vederea înspre grădina Episcopiei și piața care, prin două străzi lăturalnice, o luau în brațe. Lucu băgase de seamă că tot timpul Aretie atrăgea privirile curioase și admirative ale trecătorilor. Vedea, poate, în tinerețea tardivă a mamei sale o fîgăduială a destinului și pentru urmașii ei. Oberchelnerul Niculaie îi servea tăcut și respectuos. Nici o clipă nu încercase să înjghebe un crîmpei de conversație.

– *Maman*, știi că ai succes?

Aretie se roși.

– Și nu numai bărbații se uită cu admirație la tine, ceea ce n-ar fi mare lucru. Dar și femeile întorc după tine capul, să te mai măsoare o dată, și asta spune mult.

E pentru că sînt demodată și bătrînă. O biată provincială. Lucu se uită la ea. În părul ei des, strîns sub o pălărie ușoară de fetru, firele albe dispăreau într-o luminoasă puzderie solară.

– Cîți ani ai, *maman*?

– Cincizeci și patru, *helas!*

– Ai semnat pactul cu diavolul, într-un miez de noapte...

¹ Nu-ți face sînge rău!

– Ah, de s-ar putea una ca asta!

– La cincizeci și patru de ani am să arăt ca un arac înnegrit și putred.

Spre uimirea lui, doamna Sillion nu protestă, nici nu-i adresă complimente.

– *Mon cher fils*, îi zise, cu viața pe care o duci, n-ar fi de mirare.

– Ce știi tu de viața pe care o duc, *maman*?

– Crezi oare că-i atât de greu de ghicit?

Privirile li se întâlneau ca pentru a se înfrunta. Dar amîndoi izbucneau într-un rîs prietenesc și cuminte.

– Și pe urmă, continuă Lucu, eu nu cred în virtuțile conservative ale castității... Nici chiar cînd am sub ochi o pildă vie cum ești tu, *maman*; tinerețea ta miraculoasă o datorești castității.

– Firește că nu, întări cu un zîmbet în doi peri Aretie, cîte un mic păcat ici și colo...

– E un stimulent, completă Lucu; de unde o știi, *maman*?

Aretie își lasă pleoapele în jos, cu un aer mironos:

– Îmi închipui.

Peste masă, Lucu își puse mîna lui încăpătoare peste mîna de ctitoriță a mamei sale:

– Te lauzi, Aretie, sau îți place să te ponegrești.

– Copiii își închipuie că mamele lor au fost niște sfinte. Dar bagă de seamă, rîse Aretie, în privința asta n-am declarat nimic.

– Cît despre păcatele mele mari sau mici, reluă Lucu stăpînit de demonul mărturisirilor, ce sînt eu de vină că voi femeile luați veșnic amorul în serios?

– Poate că ești de vină, oftă Aretie; nu totdeauna știm unde începe răspunderea noastră.

– Dacă e așa, răspunderea e numai a ta, *maman*!

Ochii ei verzui și oblici se făcură rotunzi și mari.

– Răspunderea mea?

Degetul lui Lucu o punctă acuzator, de la distanță:

– Farmecul tău, *maman*.

– Farmecul meu?

– Se transmite, pare-se, din mamă-n fiu.

Un suspin de comică deznădejde:

– Nu m-am așteptat ca fiul meu să devină un încrezut. *Un fat*, preciză ea și mai spuse: dublat de un cinic.

– Simplă proză, mamă scumpă, se apără Lucu, altminteri ar trebui să-mi iau lumea în cap.

Toate acestea n-aveau decît un singur înțeles: Lucu vrea să se destăinuiească, dar nu știe cum să înceapă. Are să înceapă ea.

– Nu vreau să mă amestec în viața ta, Luc, dar cu vîrsta devin curioasă ca babele. Ce-ai făcut cu Laura?

– Mă străduiesc să o vindec. Atît deocamdată.

– O iubești?

– E singura femeie pentru care mi-aș da viața.

– Hm! Cine dă prea mult, vrea să răscumpere ceva... Sau să se răscumpere. E un păcat dedesubt!

– Niciodată n-am să mă despart de Laura. Ce s-ar face ea fără mine?

Vorbise pe două tonuri diferite, așa cum li se întîmplă unora cînd spun o minciună. Dar adevărata pricină stă în efortul făcut de a nu fi solemn și melodramatic, lucru de care Aretie nu-și dădu seama. Gîndul ei se întorcea mereu la ultima scrisoare a lui Lucu și care o înspăimîntase: „mă paște sărăcia și boala și, pînă la urmă, azilul de noapte”. Îl întrebă:

– Cine a fost doamna de astă-noapte, Lucu?

– Ce doamnă?

– La telefon, astă noapte, stăruia Aretie; am decroșat mașinal receptorul cînd a sunat. Eram buimacă de somn. Te-am auzit vorbind cu o doamnă care nu putea fi Laura.

Mi s-a părut cam exaltată. Nu fi îngrijorat, n-am fost indiscretă. Am închis numaidecît și am adormit din nou.

Un suspin de ușurare.

– Bine ai făcut, *maman*; ai fi auzit niște „propouri” nu tocmai ortodoxe.

– Nu căuta să mă amăgești, Luc; tonul doamnei era mai curînd patetic, aproape tragic, nu părea de loc pusă pe glume. O victimă, nu o parteneră.

– Aici e miezul conflictului, *chere maman*; femeilor nu le place să le consideri parteneri. Preferă să fie călăi sau victime. Își asigură astfel stăpînirea lor asupra noastră.

– Dacă este așa, atunci tu ești o femeie, Luc, nu un bărbat: călăul celei de astă-noapte și victima celei de totdeauna. Pierdut, în orice caz.

– Cu alte cuvinte, interpretă Lucu, sînt victima Laurei!

– Ești victima lipsei tale de voință, *mon enfant*; nu știi ce vrei!

De cîte ori ataca, glasul Aretiei se făcea mai duos și mai blînd.

– Ce lucru vulgar e voința, *ne trouves-tu pas, maman*?² Bun pentru ariviștii de toate categoriile. Un paner plin cu raci care se zbat să răzbească la suprafață e numai voință. (Lucu făcu un gest de dispreț.) Nu-i de mine. Prefer să aștept. Eu cred că totul vine de la sine, cînd ești bine plasat.

– Trece viața, Luc! îl avertiză Aretie.

– Timpul dezleagă și jurămintele și situațiile, răspunse Lucu, sentențios. Și întrebarea care pîndea în conștiința lui izbucni deodată: Crezi oare că Laura și Ana mă vor iubi la infinit?

² Nu ești de aceeași părere, mamă?

– Nu cunoști femeile, Luc! În tot cazul, n-ai voie să le minți la infinit.

Tăcură. Niculaie se apropie și le aduse umede felii de portocale tăiate rotund și în care praful de zahăr se absoarbe îndată, ca picăturile de ploaie într-un pămînt flămînd.

– Spune-mi, mamă, la ce te gîndești?

– Poate că ar fi bine să facem o pauză, zise Aretie, răsfațîndu-și privirea pe suprafața însoritelor și suculențelor rotocoale.

Cu două degete mate și lungi duce o țigaretă la gură și așteaptă foc. Ușor încruntată părea că se străduiește să-și adune gîndurile. Umbra ce i se adîncea între sprîncenele subțiri, vîdînd și mai mult frumusețea trăsăturilor, vorbea de la sine de suferinți nedeslușite și șterse de trecerea anilor, suportabile, dar fără vindecare.

Pentru Lucu momentul devenea solemn. Aștepta de la el o deslușire pe care o căuta de mult, ca pe o cheie părăsită în praful unei firide, o deslușire, în sfîrșit, despre sine însuși. Bănuiala că dezbinarea din sufletul său se obîrșește din cine știe ce faptă întîmplată în trecutul părinților îl hărțuie din nou și-i dă speranțe neîngăduite. Ar fi preferat totuși, pentru ceasul destăinuirilor care i-aduc vindecarea, o mai desăvîrșită singurătate cu maică-sa decît această izolare precară în boxa de catifea din furnicarul unui restaurant de lux. Dar după ce Niculaie veni încă o dată și aduse în două filtre de lut ars licoarea grea și neagră a cărei aromă străbate pînă la izvorul gîndurilor, agerindu-le, Lucu luă iarăși mîna Aretiei într-ale sale și o îndemnă:

– Haide, mamă, te rog, spune-mi tot, spune-mi tot.

Iar Aretie, care știe că în clipele grave fiul ei nu-i mai spune „*maman*”, ci numai „mamă”, îi dădu ascultare și îi povesti tot.

— Nu-mi place că te eschivezi, începu ea; mă faci să vorbesc eu în loc să vorbești tu. Vrei să câștigi timp. Fie!

Și romanul Aretiei se desfășură pe acest suspin.

*

...Lucu nu află decît ceea ce bănuise de mult: că vina o purta în mare măsură bunică-sa, coana Petruța, mama lui Gavril. Rea și pizmătareță, întruchipare desăvîrșită a soacrei infernale, coana Petruța era geloasă pe frumusețea unei nurori peste care dăduse norocul să fie aleasa nemaipomenitului ei fiu, un copil excepțional, un băiat cu dare-de-mîină, viitor deputat și ministru, o minune a neamului, iar în ceea ce o privește pe Aretie, o plească. Și de vreme ce nu putuse să împiedice căsătoria, că bietul Gaby, îmbrobodit cum era, amenințase să-și zboare creierii dacă nu se însoară cu fata sărăntoacă – numai ifose și pretenții – Petruța și-a propus să vegheze asupra soartei lui. Să stea pe lîngă el. Măcar atît. Și ea, mîndra Petruța, temută ca un tăiș, semețată cu oamenii – că înalta ei statură îi îngăduia să privească lumea de sus – se făcea mîngîioasă ca o pisică și tremurător de sfielnică, dacă se apropia de vreunul din fiii ei. Înfașurarea ei de bătrînă falnică și miloasă, cu zîmbetul moale și roșu încă, cu părul strîns deasupra urechilor mici, ca un coif de imaculat argint, cu obrazul întins și trandafiriu, din care ochii se aținteau cu două puncte intense de scrobeală albastră, cum au copiii în ilustrațiile din *Jugend* – aspectul acesta de stareță războinică și cuminte, al cărei glas legendar conținea rafale de clopote scufundate – îi înlesnea și mai mult mironoseliile ei siropoase și blajine. Părea că spune: iată cît sînt de blîndă și roabă ție tocmai eu, care, dacă mi-ar abate,

te-aș putea tăvăli și călca în picioare, prin simplul drept de forță și de statură. Era de ajuns, spunea Aretie, să o auzi cum rostea cuvintele „Gaby măicuță”, cu care își începea neschimbat insinuările, ca să-ți dai seama de prefăcătorie de care o maternitate tiranică și perversă e în stare. Chiar în timpul logodnei, acel timp pe care, în așteptare, toate soacrele îl respectă înăbușindu-și fulgerele în poșetă, Aretie a avut de suferit de pe urma necurmatului ei amestec, totdeauna mios și împănăt de suspine, în viața lor neîncepută încă. Era o meșteră a cuvintelor în doi peri, stăpînindu-le cum stăpînesc unii slujbași referatul, și unii diplomați raportul confidențial, așa încît Aretie nu mai știa cum să le mai ia și să le facă față.

Cît despre Gavril, el părea că nu bagă de seamă nimic. Dar privirea lui de cîine bătut, speriată și rugătoare, îl arăta cît se simțea de hărțuit. În orice clipă vicleniile piezișe ale Petruței puteau să se preschimbe în mînie fâțișă. Iar răbdarea îngerească a logodnicei sale avea o margine și ea.

De patru ori pe săptămînă, la prînz, o ducea pe Aretie să ia masa în sînul viitoarei ei familii. Venea de o lua cu măreața lor trăsură de casă, sclivisită și înaltă pe roate – numai lac, velur și cauciuc – și trasă de cai albi împărătești, iar pe capră cu un vizitiu în joben și livrea și gătit ca un ambasador într-o seară de recepție. Totdeauna, la venire, îndrăgostitul Gaby i-aducea Aretiei un buchet de flori comandate la București, cu care ea pogora pe peronul arătoasei locuințe a Silionilor. Astfel își plimba Aretie zilnicul tribut de orhidee la masa Petruței, printre mătuși și alte rubedenii, apoi, după un repaos obligator pe divanul din salon, la promenada orașului, înainte de a fi petrecută, în același echipaj, înapoi în casa încăpătoare și dărăpănată în care se mai adăposteau ai săi.